

УДК 78 (07)

Є.В. Плющик,
старший викладач;
Г.В. Ямчинська,
старший викладач

(Житомирський державний університет)

ФОРМУВАННЯ ВИМОВИ ГОЛОСНИХ ТА ПРИГОЛОСНИХ У ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ЕВРИТМІЇ ТА МАЛЮВАННЯ ФОРМ

У статті розглядаються методи формування вимови голосних та приголосних у дітей засобами евритмії та малюванням форм.

Мова – засіб самовираження душі, рід откровення, за допомогою якого людина відкриває своє єство для інших людей. У стародавності те, що вихідні з гортані звуки, а пізніше слова, супроводжувались жестами, сприймалося зовсім природньо, жестикуляція фактично мала самостійне життя – вважалося, що в художньому відношенні жести рук можуть бути не тільки настільки ж виразними, як мова, а й навіть значно перевершувати її виразність. Саме так званими "мовними жестами" й займається дисципліна вальдорфської педагогіки – евритмія, яка викладається з дитячого садка й до 12 класу, мистецтво руху, що виникло 90 років тому й перебуває в процесі становлення. Вона пробуджує внутрішню рухливість, що виявляється назовні рухами тіла у сольних, групових (хорових) виступах. Тіло стає видимим інструментом того, що ми чуємо, а саме – мови та музики.

Німецьке поняття "Sprachgestaltung" не тотожне поняттю "мистецтво мови", буквально – це "формоутворення мови". Евритмісти вважають, що всьому у світі навколо людини існують "жести", що відображають сутність предмету або істоти. Кожний раз при сприйнятті речей людина підсвідомо відтворює їх жести усередині себе. Звуки мови також мають свої індивідуальні якості, й присутність в слові тих чи інших звуків зовсім не випадкова. Через слово можна проникнути в ті часи, коли люди так тонко відчували життя звуків, що могли давати назви речам. Сьогодні ми можемо оживити цей творчий початок у своїй мові, користуючись звуком осмислено.

В голосних закарбовані душевні переживання людини від певних предметів або дій, в приголосних – її наслідування процесам зовнішнього світу. Вправи, пропонувані Рудольфом Штайнером, дозволяють розвинути це свідоме переживання звуків. Наприклад, у слові "rollen" (котитися) при вимові відчувається як в [r] та [l] щось котиться в далечину, в [o] – живе відчуття округлості, а в кінці слова сила голосу повинна закономірно згаснути, ніби віддалитися в просторі. Кожний може пережити ці прасили мови в явищі алітерації, наприклад, в наслідуванні стихії:

"Пішов шелест по діброві;
Шепчуть густі лози".

Т. Шевченко

Sprachgestaltung вчить оживляти образ, що природно живе у слові. Тоді звуки у слові "вітер" відтворюють подих вітру, у слові "м'яч" відчувається бугатість, округлість цього предмету.

Евритмісти вважають, що, проходячи через дихальний та артикуляційний апарати, повітря утворює певний жест, який повинен так оформитись, щоб його можна було почути. У різних мовах певні звуки будуть виражатись різними жестами, тому що в основі будь-якої мови лежить свій особливий комплекс відчуттів. Однак споконвічно кожен голосний звук, на думку евритмістів, виражає тільки щиросердне почуття, що пов'язане з думками, які пізніше оформлюються в мову.

Навчання мистецтва мови передбачає обов'язкову індивідуальну роботу. Мова – відображення певної людини, тому, коли щось в мові починає змінюватись, змінюється і сама людина. Sprachgestaltung – праця над своїми почуттями, звичками; людина повинна перетворювати себе, стати здібною до іншого життя, до нової прояви себе в світі. Для нової мови потрібна перш за все відвага, що дає здібність уважно спостерігати за різними проявами життя, вчитись свідомо ставитись до неї. "Сьогодні світ сповнений однобічності. Говорить голова, але не душа. У мови швидкий темп та вона зводиться до інформації. Наші надто збуджені діти повторюють своїми кінцівками те, що ми робимо зі своєю мовою: їм теж неспокійно. Sprachgestaltung – це життя в гармонізованих ритмах. Це процес оволодіння мовою на основі образних народних казок або класичних поетичних творів, де зміст і форма доведені до істинної гармонії" [1:15].

Всі елементи мови, тобто голосні та приголосні, знаходяться у певному співвідношенні до людини та світу. Приголосний [r], як вказувалося вище, має сильне відношення до повітряної стихії. Або, наприклад, голосний [a] має відношення до споглядання та подиву. В евритмії людина не зупиняється на спокійному слуханні – в русі евритміст сам стає повністю цими [a] та [r] або формує їх "втікання та витікання". Він повинен переживати й одночасно формувати це в собі, вчитись слухати усім тілом, ніби стає єдиним з композицією, але це не транс із заплещеними очима – це сучасний шлях учнівства, що веде до поглиблення переживань та пізнання людини й світу на якісному рівні, при повній свідомості.

Наведемо приклад (з методики роботи у першому класі):

Ich bin ein Licht [I] Я – світло
Und habe Kraft [A] І сповнений силою
Und bin so froh! [O] Тому я радий

При виконанні першої фрази діти стоять дуже прямо, ніби сонячні промінці, на другій фразі – стрибок і ноги ставляться на ширину плечей, на третій – роблять округлений рух обома руками. Це одна з можливостей сформувати жести для [i], [a] та [o], й використати їх для різних настроїв та думок в залежності від контексту, в якому ці голосні зустрічаються та отримують різне значення.

В процесі вправ евритміст завжди наштовхується на внутрішні та зовнішні кордони. В цьому краса та складність будь-якої художньої творчості. Але ці вправи ніколи не повинні бути тільки повторенням й дресурою, потрібні завжди внутрішні захопленість та фантазія. Тому музика і мова, малювання форм, що супроводжують рух, використовуються лише в "живому" оригінальному виконанні.

Відомо, що в слов'янській писемності більшість букв мають форму безконечника, що вважається незбагненою ступінню досконалості, а вся глаголична абетка спирається (або заснована) на трьох християнських символах: хресті, колі та трикутнику. Це зближує природні властивості кирилиці з евритмією.

Ці загадкові форми близькі до душі дитини, яка відчуває в цих графічних ритмах радість, гармонію та продовження загального жесту. Малювання форм – це евритмія на папері: з безконечних форм складається візуальна форма, що виражає багато переживань. Наприклад, з горизонтальних зігнутих ліній, що символізують морські хвилі (виконується кольоровими крейдами, рис. 3, 4). Вони змінюються в залежності від напрямку вітру (більш плавні, або згинаються у форму, наближену до овалу). Наступне завдання: знайти в хаосі цих ліній живих істот (риб, медуз, морських зірок тощо, рис. 3, 4). Більш складним завданням є виконання орнаменту з безконечної вісімкоподібної форми. Ці форми теж спочатку малюються кольоровою восковою крейдою в один колір. Потім накладається форма безконечника іншого кольору і, в результаті накладання 2-3 форм безконечників на малій відстані, з'являється малюнок, подібний візерунку. Використовуючи різні кольори дитина отримує можливість побачити гармонію в самому безконечнику або в переплетенні ліній між собою (рис. 1, 2).

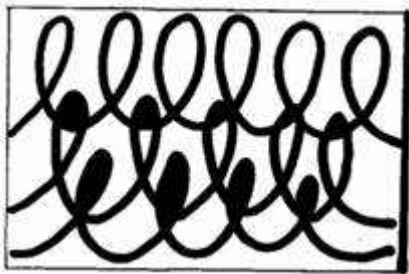

Рис. 1

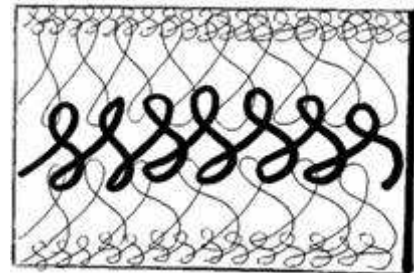

Рис. 2

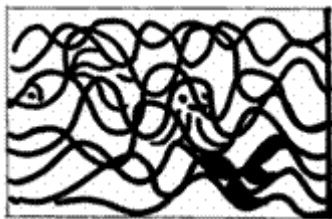

Рис.3

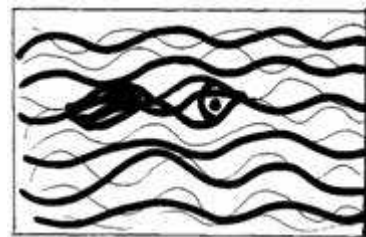

Рис. 4

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дитина. Про вальдорфську педагогіку. – № 1 – 2 (44 – 45). – Січень - лютий. – 2003. – 49 с.

Матеріал надійшов до редакції 16. 03. 2005 р.

Плющик Е.В., Ямчинская Г.В. Формирование произношения гласных и согласных у детей методами эвритмии и рисования форм.

В статье рассматриваются методы формирования произношения гласных и согласных у детей с помощью эвритмии и рисования форм.

Plushchik E. V., Yamchynska H. V. Forming of Pronunciation Habits of Vowels and Consonants in Teaching Children by Means of Drawing Forms and Eurhythm.

The article deals with the analysis of pronunciation habits of vowels and consonants in teaching children by means of drawing forms and eurhythm.